

Оскар
Вайлд

СОЛОВЕЙКО і ТРОЯНДА

Казки



Харків
ФОЛІО
2023

ЩАСЛИВИЙ ПРИНЦ

Високо над містом, на високій колоні, стояла статуя Щасливого Принца. Він був з голови до ніг усипаний тонкими золотими листками, очі мав із яскравих блакитних сапфірів, а на руків'ї його меча горів великий червоний рубін.

І всім було любо дивитись на Щасливого Принца.

— Він гарний, як флюгер, — зауважив один з міських Радників, що мріяв зажити славу людини з вишуканим смаком. — Але не такий корисний, — додав він одразу ж, побоюючись, що його назвуть непрактичним, а це був би наклеп.

— Ну чому ти не можеш бути таким, як Щасливий Принц? — дорікнула мати малому хлопцеві, що вередував, аби йому дістали місяць з неба. — От Щасливий Принц ніколи не капризує!

— Добре, що хоча б хтось у цім світі може бути щасливим, — прошепотів знедолений бідолаха, дивлячись на прекрасну статую.

— Він наче янгол, — говорили діти з сирітського притулку, виходячи з церкви у своїх червоних плащиках та чистеньких білих фартушках.

— Звідки ви знаєте? — заперечив учитель математики. — Ви ж ніколи не бачили янголів.

— О, ми бачимо їх уві сні, — відповіли діти, і вчитель насупив брови та строго поглянув на них, бо йому не подобалося, що діти бачать сні.

Якось уночі над містом пролітав маленький Стриж. Його друзі вже шість тижнів як

полетіли до Єгипту, а він лишився тут, зі своєю коханою — прекрасною Очеретинкою. Він зустрів її напровесні, коли ловив над річкою великого жовтого метелика. Очеретинка так причарувала Стрижа своєю стрункою поставою, що він спинився з нею побалакати.

— Хочеш, я тебе покохаю? — спитав Стриж, за своєю звичкою одразу приступивши до головного, і Очеретинка низько вклонилася у відповідь. Тоді він закружляв навколо, черкаючи крилами по воді і здіймаючи срібні бризки, — це було його освідчення в коханні. І так воно тривало все літо.

— Такий зв'язок — просто сміхота, — гомоніли інші стрижі. — У цієї Очеретини ні гроша за душею, а родичів купа! — І справді, очерету на річці було повно.

А потім прийшла осінь, і всі птахи подалися геть.

Наш Стрижик почувався зовсім самотнім, а це шляхетне кохання почало йому набридати. «Вона така мовчазна, — думав він про Очеретинку, — але, боюся, надто легковажна: тільки й робить, що заграє з вітром!» То була правда — при найлегшому вітерці Очеретинка починала вихилитись на всі боки.

«До того ж вона домосідка, — міркував він далі, — а я люблю подорожі, і моя дружина, звісно, теж має їх любити!»

— Ти полетиш зі мною? — врешті-решт спитав він в Очеретинки. А та лише похитала головою — вона ж була справді прив'язана до свого дому.

— Отже, ти просто сміялася з мене! — вигукнув Стриж. — Я лечу до Пірамід. Прощай! — І з цими словами майнув геть.

Він летів цілісінький день і надвечір опинився у місті.

— Де ж мені зупинитись? — мовив він сам до себе. — Сподіваюся, в цьому місті мені влаштують гідну зустріч!

Раптом він побачив статую на високій колоні.

— Отут я й ночуватиму, — вирішив Стриж. — Чудове місце, та ще й на свіжому повітрі!

І вмостився біля ніг Щасливого Принца.

— У мене буде золота спальня, — втішно зауважив він, роззирнувшись довкола, і вже збирався спати; аж раптом, коли він поклав голову під крило, згори на нього впала велика крапля.

— Що за диво! — вигукнув Стриж. — На небі ані хмаринки, зорі світять ясно — звідки ж дощ? Ні, погода на півночі Європи просто жахлива. Пригадую, Очеретинка любила дощ, та їй завжди було байдуже до інших.

Впала друга крапля.

— Коли статуя не захищає від дощу, нащо вона потрібна! — обурився Стриж. — Краще пошукаю якогось затишного димаря.

Та щойно він розправив крила, щоб злетіти, впала третя краплина — і Стриж, позирнувши вгору, зойкнув з подиву.

Що ж він побачив?

Очі Щасливого Принца були повні сліз, і сльози котилися по його золотих щоках. А лице, осяяне місячним світлом, було таке прекрасне, що малий Стриж від душі пожалів його.

— Хто ти? — спитав він.

— Я Щасливий Принц.

— То чого ж ти плачеш? — допитувався Стриж. — Ти мене геть промочив.

— Коли я був живий і мав людське серце, — відповів Принц, — я не знав, що таке сльози. Адже я жив у розкішному палаці Сан-Сусі, де немає місця журбі. Вдень я бавився зі своїми

друзями у саду, а ввечері танцював на балах у Великій залі. Сад був обгороджений високим муром, та мене ніколи не цікавило, що там, по той бік муру, бо я жив серед краси та розкоші. Придворні називали мене Щасливим Принцом, і якщо безтурботне життя — це щастя, то я справді був щасливий. Так я жив, так і помер. Тепер мене поставили сюди, на цю висоту, звідки видно усі нещастя та злигодні цього міста, і хоча зараз у мене свинцеве серце, я не можу не плакати.

«Отакої! То він не весь золотий?» — подумав Стриж, проте вголос не сказав нічого — він був добре вихований.

— Далеко звідси, — заговорив Принц тихим і мелодійним голосом, — далеко-далеко звідси, на вузькій вуличці, є малий будинок. Одне вікно розчинене, і я бачу жінку, що сидить за столом. Обличчя в неї худе, змарніле, вона кашляє, руки в неї поколоті голкою,

бо вона швачка. Зараз вона розшиває лілеями атласну сукню для найгарнішої з королівських фрейлін, щоб та з'явилася у цій сукні на придворному балі. А в кутку кімнати, на ліжку, лежить хворий маленький син швачки. У нього лихоманка, і він просить апельсинів. Але в його матері немає нічого, крім річкової води, і він гірко плаче. Стрижику, Стрижику, маленький Стрижику, ти віднесеш їй цей рубін з мого меча? Я ж бо прикутий до цієї колони і не можу рухатись.

— На мене чекають в Єгипті, — відповів Стриж. — Мої друзі зараз літають над Нілом і розмовляють з великими жовтими лотосами, а ночуватимуть вони у гробниці славетного царя. Він лежить там, Цар із Царів, у своїй мальованій труні, оповитий жовтим полотном і набальзамований. На шиї в нього намисто з ясно-зелених нефритів, а долоні його — мов сухе листя.



— Стрижику, Стрижику, маленький Стрижику, — мовив Принц, — прошу, лишися тут на одну ніч і будь моїм гінцем! Хлопчик знемає від спраги, а його мати така зажурена.

— Я не дуже люблю малих хлопців, — відказав Стриж. — Того літа, коли я був на річці, двоє капосних хлопчаків — мірошникові сини — весь час кидали в мене камінням. Звісно, жодного разу не влучили — бо ми, стрижі, взагалі дуже спритні, а щодо мене, то мій рід завжди славився вправними літунами; і все ж таки це було вельми нечемно.

Але Щасливий Принц дивився так сумно, що врешті-решт Стриж зглянувся на нього.

— Тут дуже холодно, — сказав він, — та я залишуся на одну ніч і буду твоїм гінцем.

— Дякую, Стрижику, — відповів Принц.

Тоді Стриж виклював з руків'я принцового меча великий рубін і, тримаючи його у дзьобі, полетів над міськими дахами.

Він пролетів повз високу вежу собору, де білили статуї мармурових янголів; пролетів біля королівського палацу, звідки долинала весела музика. На балконі стояла гарна молода панянка зі своїм кавалером.

— Які прекрасні зорі, — мовив юнак, — і яка прекрасна сила любові!

— Сподіваюся, моя сукня буде готова до Великого балу, — відповіла дівчина. — Я наказала вигаптувати її лілеями; та ці швачки такі ледачі!

Стриж пролетів над рікою, де світили вогні на щоглах кораблів; потім промайнув над гетто, де старі євреї торгувалися одне з одним та зважували монети на мідних терезах. І от зрештою він опинився перед малим будиночком і зазирнув усередину.

Хлопчик метався в гарячці на ліжку, а бідолашна мати заснула з утоми. Стриж впухнув до кімнати і поклав рубін на столик

поруч із наперстком. Потім він описав коло над ліжком, овіявши крилами розпашіле чоло дитини.

— Як прохолодно, — мовив малий. — Певно, мені краще. — І він солодко задрімав.

А Стриж повернувся до Щасливого Принца і розповів йому про все.

— Дивна річ, — зауважив він, — мені зараз тепло, хоч надворі така холоднеча.

— Це тому, що ти зробив добро, — відповів Принц.

І маленький Стриж задумався, а потім заснув. Від думок його завжди хилило на сон.

Коли розвиднилося, він полетів на річку скупатись.

— Яке цікаве природне явище, — сказав Професор орнітології, побачивши його з моста. — Стриж узимку! Неймовірно!

І він написав про це довгого листа в міську газету. Потім цього листа цитували скрізь та

усюди — адже в ньому було так багато незрозумілих слів.

— Сьогодні я будь-що полечу до Єгипту, — вирішив Стриж і став радо чекати подорожі. Він відвідав усі пам'ятники в місті й довго сидів на церковному шпилі. Стрічні горобці, побачивши його, цвірінчали: «Який незвичайний гість!» І це його неабияк тішило.

Коли зійшов місяць, він повернувся до Щасливого Принца.

— Може, у тебе є якісь справи в Єгипті? — гукнув він. — Я відлітаю сьогодні!

— Стрижику, Стрижику, маленький Стрижику, — мовив Принц, — а чи не можеш ти лишитися ще на ніч?

— В Єгипті на мене чекають, — відказав Стриж. — Завтра мої друзі полетять до Другого водоспаду. Там у болотних заростях ніжаться гіпопотами, а на великому гранітному троні сидить бог Мемнон. Всю ніч він дивиться на

зорі, а коли зійде вранішня зірка, він вітає її радісним криком — і поринає в мовчання знову. А опівдні до води приходять леви. Шкура в них жовта, очі — мов зелені берили, а їхнє ревіння заглушає навіть шум водоспаду.

— Стрижику, Стрижику, маленький Стрижику, — заговорив Принц, — далеко звідси, у місті, на горіщі одного з будинків, я бачу молодого хлопця. Він схилився над столом, заваленим паперами, а поруч з ним у бокалі — букетик зів'ялих фіалок. Його каштанове волосся в'ється кучерями, його уста червоніють, мов гранати, а очі в нього великі й замріяні. Він намагається закінчити п'єсу для директора театру, але надто змерз, щоб написати бодай рядок. Йому холодно в нетопленій кімнаті, і від голоду паморочиться в голові.

— Я залишуся ще на одну ніч, — сказав Стриж, бо серце мав справді добре. — Віднести йому рубін?

— На жаль, у мене більше немає рубінів, — відповів Принц. — Єдине, що я можу віддати, — це мої очі. Вони зроблені з коштовних сапфірів, здобутих в Індії тисячі років тому. Вийми один з них і віднеси цьому юнакові. Він продасть камінь ювеліру, купить собі їжі та дров і закінчить п'єсу.

— Любий Принце, я не можу цього зробити, — мовив Стриж і заплакав.

— Стрижику, Стрижику, маленький Стрижику, — умовляв його Принц, — зроби, як я тобі кажу.

Тоді Стриж виклював у Принца одне око і полетів на горище, де жив студент. Він легко пробрався до кімнати крізь шпарину в стелі. Юнак сидів, затуливши лице долонями, і не чув, як поруч затріпотіли пташині крила. Коли ж він звів погляд, то побачив прекрасний сапфір, що лежав біля букетика зів'ялих квітів.

— У мене з'явилися шанувальники! — вигукнув він. — Певна річ, це від якогось поважного добродія. Тепер я можу закінчити п'єсу!

І вигляд у нього був цілком щасливий.

Наступного дня Стриж вирушив до гавані. Він сидів на щоглі великого корабля і дивився на моряків, що розвантажували трюми і щоразу, тягнучи на мотузках іще один величезний короб, кричали: «Нумо, руш!»

— Я лечу до Єгипту! — гукнув їм Стриж, проте ніхто не звернув на нього уваги. І коли зійшов місяць, він знов повернувся до Щасливого Принца.

— Я прилетів попрощатись, — крикнув він здалеку.

— Стрижику, Стрижику, маленький Стрижику, — мовив Принц, — може, побудеш зі мною ще одну ніч?

— Надворі зима, — відповів Стриж, — скоро піде холодний сніг. А в Єгипті світить

тепле сонечко, і зеленіють пальми, і крокодили лежать у мулі та ліниво позирають довкола. Мої друзі в'ють гнізда у храмі Бальбека, а рожеві і білі голуби дивляться на них і ніжно туркочуть. Любий Принце, я мушу тебе покинути, але навесні повернуся — і принесу тобі два чудових самоцвіти замість тих, що ти втратив. Рубін буде червонішим від троянди, а сапфір — голубим, наче морська блакить.

— На площі під нами, — заговорив Щасливий Принц, — стоїть мала дівчинка. Вона винесла продавати сірники і впустила їх у калюжу, і тепер, якщо вона повернеться додому без грошей, батько її поб'є. Вона стоїть і плаче. У неї немає ні черевиків, ні панчіх, голова непокрита. Виклюй у мене друге око, віддай цій крихітці, і тоді батько її не битиме.

— Я краще лишуся з тобою ще на одну ніч, — відповів Стриж, — але не зроблю того,

що ти просиш. Як мені виклювати тобі друге око? Ти ж тоді осліпнеш!

— Стрижику, Стрижику, маленький Стрижику, зроби так, як я кажу, — мовив Принц.

Тоді Стриж виклював у Принца друге око і спустився до міста. Він промайнув біля дівчинки і впустив камінь просто їй у долоню.

— Яке гарне скельце! — вигукнула мала і, сміючись, побігла додому.

А Стриж повернувся до Принца.

— Тепер ти сліпий, — сказав він, — і я лишуся з тобою назавжди.

— Ні, Стрижику, ти ж маєш летіти до Єгипту, — відповів бідолашний Принц.

— Я лишуся з тобою назавжди, — повторив Стриж, засинаючи біля його ніг.

А вранці він сів на плече Принца і почав розповідати про різні дива, що йому довелося бачити під час мандрів. Він говорив про червоних ібісів, які годинами стоять на берегах Нілу

ЗМІСТ

Щасливий принц.	3
Соловейко і троянда.	29
Себелюбний Велетень.	45
Відданий Друг.	57
День народження Інфанти.	85
Рибак і його Душа.	132
Дитя-Зірка.	212